

АРХИВ ВОЈВОДИНЕ НОВИ САД

каталог изложбе

СРБСКИ СПОМЕНИЦИ

цртежи и литографије Анастаса Јовановића

ЦРТЕЖИ И ЛИТОГРАФИЈЕ АНАСТАСА ЈОВАНОВИЋА 1840-1852

Анастас Јовановић (1817-1899) једна је од најзаслужнијих личности у српској историји XIX века, која је радила и живела за процват младе српске државе. Његов развој је текао у окриљу најистакнутијих људи српске политике и културе, који су се налазили у Аустрији – Бечу. Тако је Јовановић имао прилику да упознаје, слуша и посматра многе представнике власти и суочава се са исходом њихових одлука. Провео је две деценије поред прогнаног кнеза Милоша и чланова династије Обреновић, а био је и савременик многих немилих догађаја и потреса у Европи XIX века. Јовановић је поседовао рационалан дух, принципијелно и одмерено понашање. Зато је у тешким тренуцима проналазио решења тако што је новом уметничком формом превазилазио материјалне тешкоће.

Јовановић је студирао и завршио Уметничку академију у Бечу, одредивши се одмах за литографију, увиђајући могућности ове нове графичке технике. Цртежом је могао да комуницира са савременицима када је мотив била литерарна подлога. Искористио је политички моменат и понудио серију својих цртежа отиснутих у литографији већ 1840. године. У пуној стваралачкој снази, међу првима у Европи, створио је замашан број отиснутих портрета историјских личности у техници литографије. Почео је са средњовековним владарима из династије Немањића, повезујући их са кнезом Милошем Обреновићем и историјским личностима Првог и Другог српског устанка. Под будним оком историчара, он даје ликовне атрибуте који његову композицију чине складнијом, саже-тијом и психолошки уверљивијом. Опрезан у избору, минималним средствима дочарава лик или догађај. Његове композиције су реалистичне, али је њихова форма романтична, у духу времена којем припадају, стилски уједначена и хармонична. Дobar избор и истанчан укус Анастаса Јовановића допринели су позитивној цензури аустријских власти која је дозволила штампање ових литографија. Јовановић је апсолутно одговорио тежњи тадашњег времена да се историјски догађаји прикажу што верније. Зато је комплексно проучавао народне песме, старо српско сликарство, оружје и одежде. Уважене и поштоване зналице лично је познавао, јер су често долазили у Беч. Радо су га посећивали у његовом фотографском атељеу и тако остали забележени. Знајући колико се Јовановић бавио фотографијом чији га је проналазак сврстао међу пионире светске фотографије, неминован је њен утицај и на његовим ликовним радовима. Највећи део Јовановићеве уметничке активности је свакако литографски рад. Популарисао га је у новинама оглашавајући своју намеру да изда својеврсну мапу од четири свеске под називом „Споменици српски” почев од 1847. године. Штампање је започео 1850, а завршио 1852. године, понесен радом на буђењу националне свести. Начин на који је желео да популаризује српску прошлост и њене владаре није био близак Србима у Србији. Културни ниво и материјална ситуација нису дозволили да се у свакој српској кући нађе по једно или више Јовановићевих радова. Потребу за оваквом врстом уметности имали су само добростојећи Срби који су већ преузели културу неких других средина и народа путем штампаних књига.

Дело првог српског литографа, Анастаса Јовановића, високо је вредновано у историји српске уметности и културе XIX века. Сачувано је у оквиру неколико културних

институција у Београду. Музеј града Београда чува више стотина радова Анастаса Јовановића, међу којима и 180 литографија. Уметничка дела са богатом иконографијом, стварана у Бечу од 1840. до 1860. године у бурно доба за Србе и Србију, имају непроцењиву уметничко–историјску вредност и чине сам почетак обновљене културе српског народа. Њихов документарни значај је све већи, што се увиђа после 150 година, а национално обележје је евидентно.

Јовановић је своје радове сматрао корисним у време њиховог настајања и веома их је ценио. Њима је дао прилог 1848. године Србима у Војводини. Због својих литографија се и парничио са Симоном Колом, стакларом, 1855/56. у Новом Саду. Давне 1868. године, његове литографије су се налазиле у збирци Народног музеја у Београду а 1926. године су представљене на изложби „Југословенске графике и мале пластике” у Цириху и Берну. Највећи део Јовановићевих литографија био је изложен 1976. године у Новом Саду на изложби „Српско сликарство и графика у доба романтизма”.

Сачувана је и белешка из 1847. године којом Јовановић изражава своју веру у уметност: „Повјест рјечма описује позорја, овде пред очи излазе сама собом позорја; описанија не можемо свагда читати, изображенија жива и кад лежемо и кад устајемо имамо пред очима – само њима окружени можемо рећи: да у садашњости живећи и прошле векове уживамо.”

Јасна Марковић

Анастас Јовановић, сликар и графичар (Враца, 1817 - Београд 1899)

Студирао у Бечу на Уметничкој академији од 1838–1842. Већ од 1840. године бавио се литографијом, а потом и фотографијом. У Београд се вратио 1859. са Кнезом Михаилом Обреновићем и био дворуправитељ до 1869. године.

У историји српске уметности XIX века остао је забележен као први српски литограф и пионир светске фотографије.

Посветио је много времена популарисању српске историјске прошлости и знаменитих људи у својој едицији, историјско-уметничком делу „Споменици српски”, објављеној 1850–1852. године.

Анастас Јовановић

КАТАЛОГ ЛИТОГРАФИЈА И ЦРТЕЖА АНАСТАСА ЈОВАНОВИЋА (власништво Музеја града Београда)

1. **Стефан Дечански**, цртеж оловком, 1847-48. 23,8 x 31, несигнирано инв. бр. А 29
2. **Краљ Милутин**, цртеж оловком, 22,5 x 29,5 несигнирано, инв.бр. А 30
3. **Стефан Првовенчани**, цртеж оловком и кредом, 22,6 x 29,5 несигнирано, инв.бр. А 34
4. **Непознати владар**, цртеж оловком, 23,7 x 31,5 несигнирано, инв.бр. А 37
5. **Стефан Немања I**, цртеж оловком, 22 x 29,3 несигнирано, инв.бр. А 33
6. **Краљевић Марко**, цртеж оловком, 1846. 22,5 x 29,3 несигнирано, инв.бр. А 44
7. **Кнез Милошу у боју**, цртеж оловком, 1848. 26,3 x 33 несигнирано, инв.бр. А 339
8. **Танаско Рајић поред топа**, цртеж оловком, 1848. 38 x 53,8 несигнирано, инв.бр. А 369
9. **Сеоба Срба под Арсенијем Чарнојевићем**, цртеж оловком, 1846-48. 34,7 x 27 несигнирано, инв.бр. А 355
10. **Карађорђе на Мишару**, цртеж оловком, 33 x 27,5 несигнирано, инв.бр. А 357
11. **Кнез Милош у боју**, цртеж оловком, 1846-48. 33,5 x 27,3 несигнирано, инв.бр. А 637
12. **Доситеј Обрадовић**, литографија, 1840. 26,8 x 36 сигн л. А. Јовановић, д. штамп. Д. Хефлих, инв.бр. А 85
13. **Лукијан Мушицки**, литографија, 1840. 22,5 x 30,5 сигн. л.д. А. Јовановић литографи-сао 1840. д. печатано код Ј. Рау, инв.бр. А 87
14. **Вук Стефановић Караџић**, литографија, 1841. 27,2 x 36 сигн. л.д. А. Јовановић литогр. 841 д. печат код Ј. Рау, инв.бр. А 88
15. **Владика Петар II Петровић Његош**, литогра-фија, 1847. 22,2 x 29,3 несигнирано, инв.бр. А 90
16. **Сава Текелија**, литографија, 1842. 26,5 x 34 сигн. л.д. А. Јовановић, д.д. Ј. Рау инв. бр. А 91
17. **Стефан Шупљикац**, литографија, 1850. 21,5 x 30 сигн. л.д. А. Јовановић, инв. бр. А 106
18. **Краљевић Марко**, литографија, 29 x 44,5 несигнирано, инв.бр. А 112
19. **Насловна страна за „Споменике Србске”**, штампано, 1850, Беч, 24 x 39 несигнирано, инв.бр. А 108
20. **Насловна страна за „Споменике Србске”**, обојени бакрорез, 1847. 39,5 x 50 несигнирано, инв.бр. А 109
21. **Корице за „Споменике Србске”**, литографија, 44,5 x 62,5 сигн. л.д. А. Јовановић литограф. инв. бр. А 111
22. **Стефан Немања I Краљ Србски**, литогра-фија, 1850. 35,5 x 53,7 сигн. л.д. литогр. А. Јовановић д.д. печат Ј. Рау, инв. бр. А 113
23. **Сава Текелија**, литографија, 1850. 36 x 54 сигн. л.д. литогр. А. Јовановић д.д. Печат Ј. Рау, инв. бр. А 289
24. **Прота Матеја Ненадовић**, литографија, 1850. 53,5 x 36 сигн. л.д. литогр. А. Јовановић д.д. печат Ј. Рау, инв.бр. А 131
25. **Свети Сава крунише свог брата Стефана Првовенчног 1182**, литографија у две боје, 1851. 36,4 x 53,8 сигн. литогр. А. Јовановић 1851. д. печат Ј. Hofelich, инв. бр. А 273
26. **Стефан Немањић Првовенчани, краљ Србски**, литографија, 1851. 58,8 x 36,5 сигн. л.д. литогр. А. Јовановић 1851. д.д. печат Ј. Hofelich, инв. бр. А 115 + 116
27. **Ђорђе II Бранковић, последњи деспот Србски**, литографија, 1851. 53,4 x 36,4 сигн. л.д. литогр. А. Јовановић 1851. д.д. печат Ј. Hofelich, инв. бр. А 141
28. **Карађорђе Георги Петровић, врховни вожд Србски**, литографија, 1851. 53 x 36,4 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1851. д.д. печат Ј. Hofelich, инв. бр. А 147
29. **Побједа краља Милутина над Татарима око 1274**, литографија у две боје, 1852. 36,1 x 54,1 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 274

- 30. Стефан Милутин Урош, краљ Србскиј,** литографија, 1852. 53,9 x 36,7 сигн. д.д. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв.бр. А 117
- 31. Доситеј Обрадовић, филозоф и списатељ Србскиј,** литографија, 1852. 53,1 x 36,3 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 143
- 32. Ајдух Вељко Петровић, војвода Србскиј,** литографија, 1852. 53,4 x 36,4 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 139
- 33. Стефан Дечанскиј при поднашању круне вид очију добија,** литографија у две боје, 1852. 36,4 x 53,7 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 272
- 34. Стефан Урош Дечанскиј, краљ Србскиј, 1852.** литографија, 53,5 x 36,3 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 119
- 35. Јован Раић, историк Србскиј,** литографија, 1852. 53,7 x 36,5 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 151
- 36. Петар II Петровић Његош, владика црногорскиј и брдскиј,** литографија, 1852. 53,5 x 36,4 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 120
- 37. Стеван Книћанин,** литографија, 1849. 36 x 53,5 сигн. д.л. литогр. и издао А. Јовановић 1849. д.д. штампао Ј. Рау, инв. бр. А 140
- 38. Љуба Ненадовић, 1851.** литографија, 36 x 53,8 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић д.д. штамп. М. Бекер, инв.бр. А 142
- 39. Ђорђе Поповић,** литографија, 1848. 35,5 x 55 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1848 д.д. печат Ј. Рау, инв. бр. А 144
- 40. Јосиф Рајачић,** литографија, 1842. 35,3 x 55 сигн. д.л. литогр. и издао А. Јовановић у Бечу 1843 д.д. печат Ј. Рау, инв. бр. А 253
- 41. Јосиф Рајачић,** литографија, 42,8 x 58,7 сигн. д.л. литогр. и издао А. Јовановић у Бечу д.д. печат Ј. Хефлих, инв. бр. А 255
- 42. Кнез Михаило,** литографија, 1851. 36 x 53 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић у Бечу 1851. д.д. штамп. Ј. Рау, инв.бр. А 263
- 43. Кнез Михаило М. Обреновић,** литографија, 1854. 36 x 53,8 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1854. д.д. Ј. Хефлих, инв. бр. А 266
- 44. Кнез Милош Обреновић,** литографија, 1852. 36,3 x 53,7 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1852. д.д. Ј. Халер, инв. бр. А 267
- 45. Кнез Михаило,** литографија обојена, 1848. 48 x 63,2 несигнирано, инв. бр. А 268 + 269
- 46. Кнез Михаило,** литографија, 1842. 49,3 x 60 сигн. д.л. А. Јовановић литогр. у Бечу 1842. д.д. печат Ј. Рау, инв. бр. А 270
- 47. Срби око певача,** литографија, 1848. 63,2 x 50,5 сигн. д.л. литогр. А. Јовановић 1848. д.д. печат Ј. Рау, инв. бр. А 278
- 48. Патријарх српски Рајачић благосиља граничаре,** литографија, 1848. 57,5 x 44,5 сигн. д.л. литогр. и издао А. Јовановић д.д. печат Ј. Рау, инв. бр. А 279
- 49. Свети Стефан Дечански,** литографија обојена, 1846. 43,5 x 54 несигнирано, инв. бр. А 327
- 50. Скица за крунисање Стефана Првовенчаног,** акварел и туш, 1847. 46 x 31,5 несигнирано, инв. бр. А 366
- 51. Анастас Јовановић,** литографија, 1850. 17,5 x 26,5 сигн. л.д. б. а. Д., инв. бр. А 98

Стефан Првовенчани

Петар II Петровић Његош

ГОТТЛИБЪ МИХАИЛЪ М. ОБРЕНОВИЧЪ. LE PRINCE MICHAËL M. OBRENOWITZ

Кнез Михаило Обреновић

ГОТТЛИБЪ РАЈАЧИЧЪ. JOSIF RAJACIC

Јосиф Рајачић

Марко Краљевић

Хајдук Велько Пејтровић

Стефан Книћанин

Стеван Шуйликац

